Válaszok pedagógusoknak

Összeállította: Horváth Klára

2017.

TARTALOMJEGYZÉK

I.	*A sajátos nevelési igényű tanulók integrációja*	3
II.	*Az integrált oktatás tapasztalatai a szakképzésben*	3
III.	*A sikeres integráció feltételei*	4
IV.	*SNI – az új fogalomhasználat/ törvényi háttér*	5
V.	*A szakértői vizsgálat kérésének jogszabályi háttere*	7
VI.	*A három különböző illetékességű szakértői bizottság*	7
VII.	*Tanulási problémák súlyossági fok szerint*	8
VIII.	*Az SNI tanulók oktatásában, képzésében jelentkező problémák a szakképzésben*	9
IX.	*A megértés nehézségei, tipikus hibák*	9
X.	*Az SNI (és többségi) tanulók lemorzsolódása*	12
XI.	*Képességbeli hiányok, a tanuláshoz szükséges alapismeretek hiányosságai*	12
XII.	*Magatartási zavarok, a szocializációs folyamat zavarai*	13
XIII.	*Tanulási célok, motiváció, életperspektíva*	13
XIV.	*Az SNI tanulók oktatásában-nevelésében alkalmazható módszerek*	13
XV.	*„Jó gyakorlat"*	17
XVI.	*Az SNI tanulók esetében alkalmazható tantárgyi kedvezmények, mentességek, azok gyakorlati megvalósításának lehetőségei*	18
XVII.	*A sajátos nevelési igényű tanuló szakmai vizsgája*	21
XVIII.	*Egy konkrét példa a kedvezmény érvényesítésével kapcsolatosan*	22
XIX.	*Összegzés*	23
XX.	*Felhasznált szakirodalom*	24

I. A sajátos nevelési igényű tanulók integrációja

„Könyvek és tanulmányok tucatjai születnek arról, hogy az SNI-s gyermeket integrálni kell, ami örvendetes, de már annyian vannak, hogy nem is lehetne őket hova eldugni."- Ugyanakkor még nem született erre a problémára mindenki számára megnyugtató, valódi megoldás.

Az ***integráció vagy szegregáció*** kérdés egyre gyakrabban hangzik el a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásával, nevelésével kapcsolatban egyre több pedagógiai fórumon. Lelkes védői és ugyanolyan lelkes ellenzői akadnak mindkét választásnak egyaránt. Bár a kérdés feltevése helytelen. Helytelen egyrészt, mert általánosságban szól, figyelmen kívül hagyja az egyén számára leginkább megfelelő oktatási forma választásának lehetőségét, azt a sok összetevőt, amely az integráció és szegregáció sikerét befolyásolhatja, másrészt szegregált iskolatípus – megyei szinten - csupán az értelmi sérültek számára adott.

II. Az integrált oktatás tapasztalatai a szakképzésben

Az iskolarendszerű (köz)oktatás egyik legnehezebben kezelhető kérdése mindig is az volt, hogy milyen pedagógiai megoldásokat tud alkalmazni azoknak a tanulóknak az érdekében, akik valamilyen ok miatt nem vagy csak komoly nehézségek árán válnak (váltak) beilleszthetővé a(z) (iskola)rendszerbe. Az elmúlt másfél évszázad során többször is kialakultak ebből a szempontból olyan helyzetek,

amelyekre az iskolának megfelelő választ és jó megoldást kellett találnia.

Az idő és a társadalmi-politikai kényszerek azonban elvezettek az integrációt előtérbe helyező megoldásokhoz, amelyek azután az új(abb) generációk, nemzedékek számára már természetes és magától értetődő tanulási lehetőséget biztosító megoldásokként jelentek meg.

A szakközépiskolák befogadóbbaknak tűnnek, mint a gimnáziumok, s az érettségire épülő szakmatanulás népszerűvé is teszi ezt az iskolatípust. Háromszor annyi az SNI diákok száma most a szakközépiskolákban, mint régen volt.

Tény, hogy az általános iskola elvégzése után a sajátos nevelési igényű tanulóknak a legnyitottabb út a szakiskolák világa, amely nem érettségiztet ugyan, de szakmát ad a fiatalok kezébe, s ez vonzó cél lehet. Az elmúlt tanévben integráltan 3412-en tanultak ezekben az intézményekben, amely a szakiskolás tanulói létszám 2,6 %-a (körülbelül minden 40. tanuló). Az öt évvel ezelőtti adatokhoz képest 3,5-szeresére nőtt a bekerülő SNI gyerekek száma.

III. A sikeres integráció feltételei ideális esetben:

A tárgyi és személyi feltételek megteremtése, a habilitációs, rehabilitációs szempontok érvényesítése (órakeret, szakember biztosítása differenciált fejlesztés és követelménytámasztás, stb.).

A tárgyi feltételek megteremtése:

- taneszközök biztosítása,
- speciális segédeszközök (pl.: egyéni megvilágítás),
- akadálymentesített környezet kialakítása.

A személyi feltételek biztosítása:

- az érintett pedagógusok továbbképzésének lehetővé tétele,
- gyógypedagógus, gyógypedagógiai asszisztens alkalmazása,
- az integrált tanuló segítésére ún. „mentor" megbízása,
- az integrált nevelés-oktatásban résztvevő pedagógusok erkölcsi és anyagi megbecsülését kifejező, ösztönző jutalmazási és bérezési (pótlék) rendszer kialakítása.
- A tantestületben és a dolgozók körében elfogadó, inkluzív szemlélet kialakítása, megteremtése.

IV. SNI – az új fogalomhasználat/ törvényi háttér

A kiemelt figyelmet igénylő tanulók felosztása a 2011. évi CXC. köznevelési törvény értelmezésében. (Nkt. 4. §)

2. ábra: A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók rendszere

Sajátos nevelési igény: SNI. Mit is takar ez a fogalom?

Száraz, törvényi definícióban*: **Sajátos nevelési igényű (SNI-s) az a gyermek, tanuló,** aki testi, érzékszervi, értelmi, beszédfogyatékos, autista, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével* küzd.

A sajátos nevelési igény diagnosztizálása *a megyei vagy fővárosi szakértői bizottságok* hatáskörébe tartozik.

Az SNI-s gyermek 2, illetve érzékszervi,- testi fogyatékosság, értelmi akadályozottság, valamint autizmus esetén 3 főnek számít a befogadó intézmény létszámába.

Bár az elmúlt öt esztendőben évente legfeljebb 1000 fős növekedést lehetett tapasztalni az SNI tanulók számában, a 2016/2017-os tanévre már több mint 4700 fővel több tanulót soroltak ide. Ez azt jelenti, hogy míg 2015-ben hozzávetőlegesen 83 600, addig az új tanévet már több mint 88 300 sni-ként számon tartott gyermek kezdte meg. Ez a szám a 2012-ben indult tanévben még csak alig több mint 81 100 volt.

Sajátos nevelési igényű tanulók aránya (százalék)

BTMN - ***beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló:*** az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Jelenleg csaknem 80 ezer olyan diák tanul az iskolákban, akikről az állami hivatalok által kijelölt szakértők (Járási-kerületi szakértői bizottságok) azt állapították meg, hogy valamilyen beilleszkedési, tanulási vagy magatartási nehézséggel küzd (a szakzsargon szerint BTM-es vagy BTMN-es). Ilyen nehézséget jelent például a diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia enyhébb formái, vagyis az olvasási, írási, számolási nehézség.

V. A szakértői vizsgálat kérésének jogszabályi háttere

Törvényi szabályzók:

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet,
- 315/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet a komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól
- 2011. évi CLXXXVII. tv. a szakképzésről és a
- 326/2013. (VIII.30.) Korm. rend. a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról

VI. A három különböző illetékességű szakértői bizottság:

1. **Járási (tankerületi) szakértői bizottságok**:
   járásonként/kerületenként (volt nevelési tanácsadók) - **BTMN**
   A beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézség megállapítását vagy kizárását és az ehhez kapcsolódó felülvizsgálatokat végzik.
   (Ha a tankerületi szakértői bizottság megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, vizsgálatának dokumentációját és annak eredményeit, valamint a rendelkezésre álló egyéb iratokat megküldi a megyei szakértői bizottság részére.)

2. **Megyei (fővárosi) szakértői bizottságok**(volt TKVSZRB) - **SNI**
   A tankerületi szakértői bizottság által megküldött vizsgálati dokumentáció alapján
   - ***megállapítja vagy kizárja a sajátos nevelési igényt,*** megállapítja vagy kizárja a beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézséget,

- kiegészítő vizsgálatot végez, ***megállapítja vagy kizárja a sajátos nevelési igényt, megállapítja, vagy kizárja a beilleszkedési, a tanulási, a magatartási nehézséget,*** elkészíti és kiadja a szakértői véleményt,

c) ***a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók felülvizsgálatát végzi,***

d) jogszabályban meghatározott esetben a sajátos nevelési igényű ***gyermek, tanuló családja részére a juttatások és kedvezmények igénybevételéhez szükséges igazolásokat ad ki*** *(pl. a fizetés nélküli szabadságra való jogosultság megállapításához, a magasabb összegű családi pótlék megállapításához),*

f) jogszabályban meghatározott esetben ***javaslatot tesz*** a súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek ***ápoló-gondozó otthoni*** ellátására, a három évnél idősebb gyermekek ***bölcsődei*** ellátására, fogyatékos fiatalok ***lakóotthoni ellátásra,***

g) ***a beszédfogyatékosság megállapítását vagy kizárását is elláthatja.***

3. <u>Országos illetékességű szakértői bizottságok</u> (mozgás-, érzékszervi- és beszédfogyatékosság) – **<u>SNI</u>**

VII. Tanulási problémák súlyossági fok szerint

Tanulási nehézség (BTMN)	**Tanulási zavar (SNI)**	**Tanulási akadályozottság (SNI)**
betegség hosszabb hiányzás családi problémák hátrányos helyzet	diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia figyelemzavar hiperaktivitás beszédzavarok	értelmi- látás- mozgás- hallássérültség halmozottan sérültek

fejlesztést biztosítóintézmény, szakember:	*fejlesztést biztosítóintézmény, szakember:*	*fejlesztést biztosító intézmény, szakember:*
- Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei - fejlesztő pedagógus	- EGYMI - gyógypedagógus	- EGYMI - gyógypedagógus - konduktor

VIII. Az SNI tanulók oktatásában, képzésében jelentkező problémák a szakképzésben

Az általános iskolából jövő tanulók rendkívül eltérő tudásszinttel, tanulási képességekkel, beilleszkedési attitűddel, a továbbtanulásra szocializáltság nagyfokú különbségeivel kezdik középfokú tanulmányaikat.

A sajátos nevelési igényű tanulók jelenléte újszerű kihívásokat hoz a többségi iskolában. A speciális pedagógiai módszertani, tanulásszervezési kérdéseken kívül a tárgyi feltételek megteremtése okoz gondot – például amikor a jelentkező mozgáskorlátozott tanuló, akkor az akadálymentesítés megvalósítása az iskola legnagyobb gondja. A sérülés típusa szerint merőben más-más sajátos igényt kell figyelembe venni: más segítséget igényel a nagyothalló, mást egy látássérült, egy beszédfogyatékos, megint más problémákkal jelentkezik a tanulásban akadályozott tanuló.

IX. A megértés nehézségei, tipikus hibák

A szöveg egésze és részei közötti összefüggések átlátása:

- A szöveg bekezdései közötti logikai kapcsolat megítélése.
- Az egyes bekezdések szerepe, funkciója a szöveg tematikus felépítésében.
- Megfigyelés és magyarázat összekapcsolása, ha az a szöveg, különböző bekezdéseiben található.

Az információkereső, szelektív olvasás:

- A szöveg, különböző bekezdéseiben, mondataiban lévő tények, információk összegzése.
- Felsorolás információinak elkülönítése, rangsorba állítása.
- Grafikon összefüggéseiben való tájékozódás.
- Tények, adatok pontos azonosítása visszakereséssel.

Következtetés, oksági viszonyok azonosítása:

- Kijelentés indoklásának pontos azonosítása.
- Ok-okozati viszony pontos azonosítása, többelemű összefüggésrendszerben az oksági viszony megértése.
- Adatsor összefüggéseinek továbbgondolása, események bekövetkezésének becslése meglévő adatok alapján.
- Definíció, fogalom alkalmazása, érvényességének megítélése példaként adott helyzetekben.
- Kijelentés igazságtartalmának összevetése a szöveggel (adatokkal, közlésekkel).

A hiányos szövegértési képesség következményeit elég nagy pontossággal fel lehet becsülni: ***a tanulástól való elfordulás, a korai pályaszocializációból való váltás nehézsége, képzési perifériára kerülés.*** A tanulási zavar pedig makacsul újratermelődik az oktatási intézményekben.

A szakképző intézmények tanulóinak kulturális kompetenciabeli hiányai és motivációs, adaptációs problémái - mint már utaltunk rá - nem új keletűek. Legalább 20-25 éve fokozatosan, lényegében kezeletlenül halmozódó vagy alacsony hatékonysággal kezelt problémákról van szó, amikor tanulási-magatartási zavarról szólunk.

Az iskolai lemorzsolódás szempontjából a leginkább veszélyeztetettek: az érzelmi (pszichés), a tanulási zavarokkal küzdők, valamint az értelmi sérült tanulók (az átlagosnál gyengébb intellektussal rendelkezők). Hasonló tényezők játszanak szerepet az SNI és nem SNI tanulók *korai iskola elhagyás*ában, pl. gyenge tanulmányi eredmény, évismétlés, fegyelmi problémák.

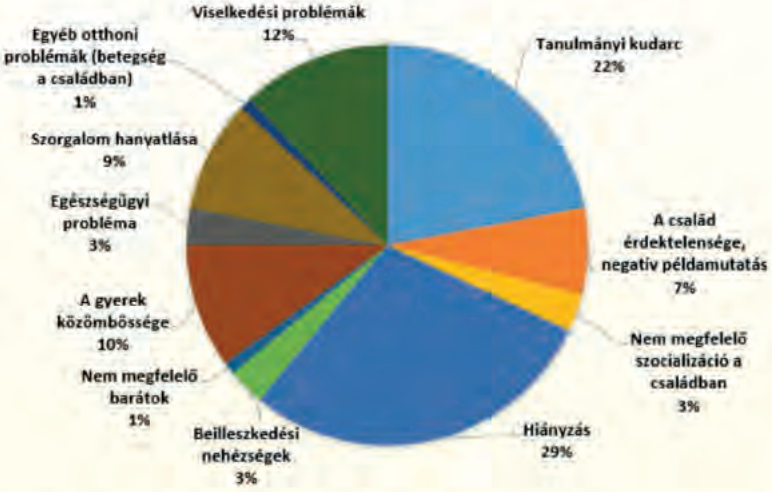

A „terepen" dolgozók tudják talán a legjobban, hogy már néhány iskolai hét után is látszik, melyik tanulóra kell különösen odafigyelni, ***ki van elsősorban veszélyben a lemorzsolódás szempontjából.*** Ennek többféle előjele és tünete lehet, amelyeknek egy jelentős részéről valamennyi pedagógus azt gondolja, hogy fontos veszélyeztető jelzés. Ilyen például az igazolatlan hiányzás, amit szigorú adminisztratív elvárások miatt szorosan nyomon követ az iskola. Vannak ugyanakkor olyan előjelek, amelyekre nincs egységes iskolai protokoll, habár hasonlóan fontos tünetei, jelzői a tanuló nehézségeinek, várható lemorzsolódásának.

Kutatási és gyakorlati tapasztalatok egyaránt igazolják, hogy a nagyfokú igazolatlan hiányzásban érintett tanulók életkora jellemzően 15–18 év közötti, akik életkorukból és életkori sajátosságaikból adódóan kevéssé befolyásolhatók, a szülői kötelezés esetükben legtöbbször nem hatásos.

A hiányzás önmagában nem ok, hanem egy mélyebb probléma fontos tünete, a legtöbb esetben valamilyen krízishelyzet áll mögötte, legyen az akár a szülők válása, betegsége vagy a szegénység, amikor a közlekedés, ruházkodás is gondot okoz, vagy éppen a tanuló maga is dolgozni kényszerül.

A másik jellemző ok: az iskolai sikertelenség és/vagy kirekesztés, a közeg, ahol a tanulók nem érzik magukat biztonságban.

Hangsúlyozottan megjelenik *az érzelmi bevonódás kérdése*, amely vonatkozhat arra, hogy milyen tanár-diák, diák-diák kapcsolatai vannak a tanulónak, de arra is mennyire látja értelmét az iskolában tanultaknak, mennyire hozzák kapcsolatba a mindennapokkal a megtanulandó ismereteket, készségeket.

X. Az SNI (és többségi) tanulók lemorzsolódása ellen a következők vezethetnek eredményre:

- jelzőrendszer kialakítása,
- a befogadó iskolai környezet adaptálása, a befogadó közeg érzékenyítése,
- tanulás átalakítása,
- pályaorientáció, életvitel fontossága,
- iskolai szervezetfejlesztés.

XI. Képességbeli hiányok, a tanuláshoz szükséges alapismeretek hiányosságai

A funkcionális analfabetizmus jelenségei minden iskolában az első helyre kerültek, azaz a hiányos ***olvasás*** és ***szövegértési*** képesség még a szakmai tárgyak elsajátítását is akadályozza. A ***szövegértési zavarok*** említésének gyakoriságát követi a gyenge ***helyesírás*** és ***íráskészség,*** valamint a ***számolási készség,*** általában a matematikai alapok hiányának megjelölése. Matematikából feltűnő az alapműveletek elvégzésében tapasztalható bizonytalanság: *A sorrendet nem ismerik, sokan nem tudnak értékeket megbecsülni, matematikai problémákat értelmezni, alapvető matematikai műveleteket sem tudnak elvégezni, például csak számológéppel tudnak dolgozni.* Az ***idegen nyelv*** elsajátításában jellemző úgymond *"a nyelvérzék csökkenő szintje"*, az írás, olvasás, nyelvtan elsajátításának problémája miatt növekszik az idegen nyelv tanulása alól felmentést kérők száma.

Jellemző a hiányos, beszűkült ***szókincs,*** a gyenge szóbeli és írásbeli ***kifejezőképesség.*** E hiányok akadályozzák a diákokat gondolataik kifejtésében, eredményeik ezért gyengébbek feltételezett képességeiknél. ***Beszédkultúrájuk*** kialakulatlan, jellemzőek az artikulációs problémák, írásbeli munkáikban rendkívül nagy a spontaneitás, ezek sokszor zavaros és kusza gondolkodásmódot tükröznek. Általában kevéssé képesek az ***önálló gondolkodásra,*** az

önálló ***ismeretszerzésre.*** A diákok többségére nem jellemző a lényeglátás, a lényegkiemelés. Jellemző és meghatározó a ***tanulási módszerek,*** a különböző tanulási technikák alkalmazásának hiánya. *"Nem megfelelő a tanulási módszerük, úgymond nincs gyakorlatuk a tanulásban."* A növekvő középiskolai követelmények mellett ez valószínűsíti a kezdeti tanulási kudarcot.

Tantárgyanként eltérőek ugyan a tanulási nehézségek, de valamennyi esetben sok ismeretanyagot kell(ene) úgynevezett felzárkóztatással pótolnia a középiskolának.

XII. Magatartási zavarok, a szocializációs folyamat zavarai

Az említett kulturális eszköztudás hiányával és a tanulásban való akadályozottsággal együtt rendre megnevezett jelenség a magatartási zavarnak nevezett tünetegyüttes. Jellemzőek tehát az alapvető viselkedési-magatartási zavarok, a beszűkült érdeklődési kör, az alacsony igényszint, a tanárokkal és a társakkal való együttműködés zavaraiban is megjelenő kommunikációs problémák. Ez az összetett jelenség együttes különösen az új iskolai környezetbe való beilleszkedési nehézségekben tapasztalható.

XIII. Tanulási célok, motiváció, életperspektíva

A bizonytalan pályaválasztás az iskolák több mint felében jellemző tényező, azaz *"sem a szülő, sem a gyerek nem tudja, milyen szakmát szeretne tanulni. Nem azért jönnek az iskolába, hogy ott tanuljanak, csak a szülők nem tudnak mit kezdeni velük, és még tankötelesek"*. Jellemző az iskolában magasra értékelt szorgalom hiánya, a tárgyak iránti érdektelenség, a jobb eredmények elérése iránti alacsony szintű késztetés, ennek jeleként *"az akaraterő, a kitartás hiánya"*. A tanulás, a tudás megszerzése iránti elkötelezettség hiányát jelzi a tanulás iskolai megítélése (például az osztályzatok) iránti érdektelenség.

XIV. Az SNI tanulók oktatásában-nevelésében alkalmazható módszerek

A szakképzésben leggyakrabban az alábbi diagnózisokkal találkozhatunk:

- Diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia
- Iskolai készségek kevert zavara
- Aktivitás és figyelemzavar

Továbbá megjelennek:

- az enyhe értelmi sérült,
- valamint a „papírral", szakvéleménnyel ugyan nem rendelkező, de az átlagosnál gyengébb intellektussal rendelkező tanulók, akik oktatási szempontból szintén komoly problémákat okoznak az iskoláknak.

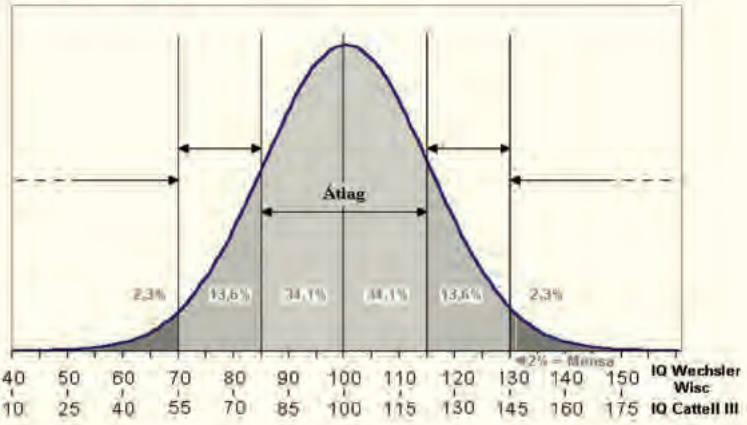

70 értékpont alatt beszélünk értelmi sérülésről!

80-85 értékpont alatt minősül ***határövezeti intellektusnak***, amikor a normál pedagógia módszereivel nehezen oktathatóvá válik a tanuló.

A tanulási zavarral, nehézséggel küzdő tanulók jellemzői:

- sikertelenség (érzi, hogy valami nincs rendben),
- akarattal nem megoldható (pl. figyelemzavar – fáradékonyság),
- nem akar iskolába menni,
- betegségek,
- rossz pszichés állapot: szorong vagy agresszív,
- magatartászavarok (ellenáll, bohóckodik),
- motiválatlan, kerüli a feladathelyzeteket.

Jellemzők	Javaslatok
Az értés és a kivitelezés nehézségei miatt lassabban dolgoznak, gyorsabban fáradnak.	Időbeli engedmények adása. Ne sürgessük a tanulókat!
Az íráskép rendezetlen lehet, ha vonalközbe, négyszögekbe kell írni, az nem biztos, hogy kivitelezhető.	Nagyobb hely hagyása a feladatvégzéshez, nagyobb vonalközök alkalmazása. Kiemelt formai megjelenítések használata, ábrák, segédletek irányítsák és segítsék a feladatmegoldást.
A verbális instrukciók értési nehézsége: keveredik az instrukció a feladattal.	Az instrukciók legyenek rövidek: tömörek, egyértelműek, lehetőleg ne tartalmazzanak bonyolult mondatszerkezeteket. Célszerű egyes szám második személyben fogalmazni.
Egy hosszabb magyarázatból vagy utasításból, többnyire a végére vagy töredékére emlékeznek.	Vizuális megerősítések, az instrukció kiemelése, a fontos fogalmakat vastagítsuk, bizonyos utasításokat vizuálisan is jelöljünk, matematikában négyzetrácsok beírása a részeredmények számára, jelzés csillaggal a szorzás vagy osztás irányát segítve stb.
A feladatok váltása, az adott feladat egészének követése nehézséget okoz.	Csoportosítási és rendezési feladatok algoritmizálása minden feladatnál.

	A feladatok szerkesztése kiemelésekkel, tagolásokkal, átlátható legyen, ábra szöveg egymáshoz való viszonya, elrendezése egyértelmű, áttekinthető. Szellősebb, nagyobb betűtípus használata (Arial)
A feladat mennyiségét a figyelem terhelhetősége befolyásolja.	Tanulási segédeszközök használatának megengedése. Sérülés-specifikus segédeszközök használata. Ha szükséges, asszisztens segítse a munkát.
A feladatok követési nehézsége miatt gyorsan fáradnak.	Rövidebb terjedelmű szövegek, egyszerűbb, tömondatok, konkrét fogalmak alkalmazása. Matematikai műveletvégzés mérésénél kevesebb példa, egyszerűbb szöveges feladat. Lehetőleg zárt végű, feleletválasztós feladattípust adjunk, amelyekben kevesebbet kell írni.
Verbális kifejezés nehézsége szóban és írásban. Nehezen tudják a közös jegyeket elvonatkoztatni, az egész szövegre érvényesíteni és általános formában, egy mondatban megfogalmazni.	A feladatok változatosak és rövid terjedelműek legyenek. Az írásbeliségénél egyszavas mondatok, töredékes kifejezés is elfogadható az összefüggő megfogalmazás helyett. Verbális válaszok mellett javasolt rajzi válasz elfogadása.

A gondolati kiemelések között gyakori a szubjektív elem.	Konkrét fogalmak előtérbe helyezése. Szubjektív és hangulati elemek alkalmazása a megértéshez. Pl. minél több olyan feladat, amely saját élményből, tapasztalatból indul ki, a mindennapi lethelyzetekhez kapcsolódik. Konvencionális megállapítások alkalmazása, amely az ismerős szituáció miatt segít a megértésben.
Az irodalmi szöveg feldolgozásakor a cselekményre összpontosítanak. A különféle szövegekben rejlő kauzális (ok-okozati) indoklást gyakran tautológiai (szófecsérlés, feleslegesen ismételgető) le- és körülírásokkal helyettesítik.	Törekedjünk cselekményközpontúságra, történésekre.
A közismereti tantárgyak és a matematika szövegeiből is gyakran valami mellékes információra figyelnek az ismeretek, a megoldáshoz vezető út helyett.	Fontos, hogy a feladatok alacsony gondolkodási és alacsony műveleti szinteken valósuljanak meg. Alacsony absztrakciós szint alkalmazása.

XV. „Jó gyakorlat"

A nehézségek ellenére vannak iskolák (Zala megyében is), melyek minden tőlük telhetőt megtesznek a tanulási nehézséggel küzdő tanulók sikeres oktatása érdekében:

- A mozgássérült diák érdekében megoldották az iskola akadálymentesítését, a tanuló szállítását,
- Létrehozták az SNI és Ifjúságvédelmi munkaközösséget
- Órarend készítésekor figyelnek arra is, hogy az SNI-BTM-es tanulók tornaórája idején a fejlesztést végző pedagógusok is

ráérjenek. Így a fejlesztés belefér a diákok heti 35 órájába, s így az nem jelent plusz elfoglaltságot, tehertételt a tanuló számára.
- A pedagógusok a témával kapcsolatos képzéseken vettek részt
- Az adott osztályokban érzékenyítő foglalkozásokat tartottak, a jobb befogadás, elfogadás érdekében.
- Jó kapcsolatot építettek ki a támogató intézményekkel, szervezetekkel, pedagógusokkal.

XVI. Az SNI tanulók esetében alkalmazható tantárgyi kedvezmények, mentességek, azok gyakorlati megvalósításának lehetőségei

15. § (1) Az Nkt. 56. § (1) bekezdése alapján egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből ***a tanuló teljesítményének az értékelése, minősítése alóli mentesítés céljából szakértői vizsgálat indítható:***

a) az iskolai nevelés-oktatás első-hatodik évfolyamán az adott tanév január 31-éig szükség szerint bármikor,

b) az *a)* pontban meghatározott évfolyamokra vonatkozóan meghatározott határnapot követően annak a tanévnek a március 31. napjáig, amelyben a tanuló az adott tantárgy tanulását megkezdte.

(2) A szakértői bizottság eljárását az (1) bekezdésben meghatározott célból, az ott megjelölt időszaknál későbbi időpontban csak a kiskorú tanuló szülője, illetve a nagykorú tanuló kezdeményezheti. A vizsgálati kérelemhez csatolni kell az érintett iskola igazgatójának a vizsgálat szükségességével kapcsolatos egyetértő nyilatkozatát. Az iskola igazgatója a döntéséhez beszerzi a tanuló osztályfőnöke és az adott tantárgyat tanító pedagógus véleményét. Az iskola igazgatója egyetértésének hiányában a szakértői bizottság vezetője vagy az általa erre kijelölt bizottsági tag - a kiskorú tanuló esetén a tanuló és a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló meghallgatása után - dönt a vizsgálat szükségességéről vagy a kérelem elutasításáról.

Helyesírás (résztantárgy), külalak értékelése alóli felmentés

Ebben az esetben fogalmazások, esszék, viszonylag hosszabb kifejtős válaszok esetén nem osztályozható ugyan a helyesírás, de ez nem jelentheti a nyelvtani ismeretek hiányát. A nyelvtani tudás számon kérhető, feleletválasztós, kiegészítést igénylő feladatlapokon, illetve szóbeli felelet formájában.

Írásbeli munkára hosszabb felkészülési idő biztosítása vagy adott idő alatt kevesebb írásbeli feladat számonkérése

A hosszabb felkészülési időt körültekintően kell alkalmazni, hisz a tanulási zavarral, nehézséggel küzdő tanulók esetében fokozottabb mértékben kell számolni a kifáradással. Kicsi az esélye annak, hogy 45 percen túl is képesek a figyelemkoncentrációra. Zavaró lehet számukra az iskolai szünetek természetes zaja is. Ezért célszerű a hosszabb időt megbontani, s szünetet beiktatni.

Írásbeli számonkérés felváltása vagy kiegészítése szóbeli számonkéréssel, felelettel

Ennek a kedvezménynek a gyakorlati alkalmazása, beválása kissé ellentmondásos. Vannak tanulók, akiket kifejezetten zavar, ha osztálytársaik előtt szóban kell számot adni tudásukról. Ilyen esetekben előfordulhat, hogy gyengébb teljesítményt nyújtanak szóban, mint írásban. Javasolt – a lehetőségek szerint – számonkérésük kétszemélyes szituációban.

- segédeszköz alkalmazása (számítógép, szövegszerkesztő program stb.),
- szóbeli számonkérés írásbeli számonkéréssel történő felváltása
- olvasásra, önálló szövegfeldolgozásra hosszabb felkészülési idő biztosítása,
- idegen szöveg olvasásakor az olvasási technika értékelése alóli felmentés,
- számolási feladatok végzése során hosszabb felkészülési idő biztosítása
- eszközhasználat engedélyezése matematika órán, illetve szükség esetén más tantárgyakban is számolási feladatoknál

Idegen nyelv helyesírása értékelése alóli felmentés, írásbeli számonkérés felváltása szóbeli felelettel pl.: szódolgozat helyett szavak kikérdezése szóban, nyelvtani szabályok, szerkezetek kikérdezése szóban, újonnan tanulandó szavak helyesírásának ellenőrzése a szótárfüzetben, füzetben írandó házi feladatok megírása számítógépen stb.

- ***idegen nyelv értékelése alóli felmentés****, mely nem a képzés alól, hanem a tantárgy érdemjeggyel és osztályzatokkal történő értékelése alól mentesíti a tanulót és ehelyett szöveges értékelés és minősítést alkalmaz (CXC.tv. 56§ (1))*

- ***matematika tantárgy értékelése alóli felmentés,*** *mely nem a képzés alól, hanem a tantárgy érdemjeggyel és osztályzatokkal történő értékelése alól mentesíti a tanulót és ehelyett szöveges értékelés és minősítést alkalmaz (CXC.tv. 56§ (1))*

Két utóbbi mentesítés számos félreértés és vita forrása volt a kezdetektől fogva. Alaposan végigolvasva azonban egyértelmű, hogy nem a tanulás, a képzés és az értékelés alól kap mentesítést a tanuló, csupán az osztályzattal, érdemjeggyel történő minősítés alól.

Amennyiben a tanuló – előreláthatólag – a kedvezmények, mentességek biztosítása mellett sem tud megfelelni a vizsgakövetelményeknek, akkor a szülővel és a tanulóval egyeztetve szükségessé válhat a szakmaváltás.

A Taigetosz-törvénynek címkézett jogszabály egyik módosítása az, hogy a beilleszkedési, magatartási, tanulási – BTM(N) - nehézségekkel küzdő gyerekek a jövőben nem kaphatnak mentességet különböző tananyagok, tananyagrészek megtanulása, illetve az osztályzás alól.

A jogszabály-módosítás előírásai felmenő rendszerben lépnek hatályba 2018 szeptemberétől. Azon BTMN tanulók, akik eddig az időpontig az értékelés és minősítés alóli felmentésben részesültek, ezt továbbra is megkaphatják.

A közbeszédben sajnos sok a torzítás: ***leggyakoribb az,*** hogy a BTM(N) *nehézséget* sokan tévesztik össze a különböző tanulási *zavarokkal* (ilyenek például a különböző „diszek": a diszgráfia, diszkalkulia, diszlexia), amelyek a sajátos nevelési igényű (SNI) kategóriába tartoznak. A törvénymódosítás csak a BTM(N)-es tanulókra vonatkozik.

Önmagában mindez nem lenne probléma, ha együtt járna az iskolarendszer fejlesztésével, olyan beruházásokkal, mint például: fejlesztő pedagógusok alkalmazása, felzárkóztató órák számának beépítése vagy emelése.

Egy jó iskolarendszerben a BTM(N) kategóriára nincs is szükség

Magát a BTM - kategóriát – a szakemberek szerint – az iskola helytelen működése hozta létre. Egy jó iskolarendszerben, ahol a pedagógusok tudnak figyelni az egyéni fejlődési utakra, ahol

differenciáltan tanítanak, nem is lenne szükség ilyen kategóriákra. „Az egész BTM-et el lehetne törölni, mert ez a mi találmányunk, sehol ilyen nincs. A magyar közoktatás a címkék, kategóriák rabságában van."

XVII. A sajátos nevelési igényű tanuló szakmai vizsgája

- Sajátos nevelési igényű tanulók vizsgája
- 2011. évi CLXXXVII törvény a szakképzésről
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 68. § (4) A sajátos nevelési igényű ...vizsgázó szakértői bizottság szakvéleményével megalapozott kérésére, az igazgató engedélye alapján
- az írásbeli feladatok megválaszolásához rendelkezésre álló időt legfeljebb harminc perccel meg kell növelni,
- lehetővé kell tenni, hogy az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt használja,
- írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tehet,
- a szóbeli vizsgát írásban teheti le. (5)

Ha a vizsgázó a (4) bekezdés d) pontja alapján a szóbeli vizsgát írásban teszi le, a vizsgatétel kihúzása után külön helyiségben, vizsgáztató tanár mellett készíti el dolgozatát. A dolgozat elkészítésére harminc percet kell biztosítani. A dolgozatot a vizsgázó vagy a vizsgázó kérésére a vizsgáztató tanár felolvassa.

Szt.11. § (2) Az SNI jellege alapján, a SNI vizsgázót

- A gyakorlati vizsgatevékenység kivételével - mentesíteni kell (?) egyes tantárgyak, tananyagegységek (modulok) tanulása és a beszámolás kötelezettsége alól.

-A vizsgatevékenység idegennyelvi része vagy annak egy típusa, szintje alól. -A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt,

- Segédszemély alkalmazását, - az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt,

- A szakmai vizsgabizottság engedélyezheti az írásbeli (interaktív) vizsgatevékenység szóbeli vizsgatevékenységgel vagy a

szóbeli vizsgatevékenység írásbeli (interaktív) vizsgatevékenységgel történő felváltását.

A sajátos nevelési igényű vizsgázó szakmai vizsgája (4) Az e § alapján nyújtott mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges követelmények alóli általános felmentéshez.

Szakmai vizsgán a mentesítések nem alkalmazhatóak.

XVIII. Egy konkrét példa a kedvezmény érvényesítésével kapcsolatosan

Tanuló diagnózisa: ***diszgráfia***

„A tanuló sikeres iskolai beválása érdekében javasolt értékelés és minősítés alóli felmentések:

- *írásbeli munkáit elkészíthesse nyomtatott formában, szövegszerkesztő program használatával*
- *felmentés az írás helyesírása és külalakja alól, valamennyi tantárgy oktatási folyamatában*
- *az írásbeli számonkérés felváltása vagy kiegészítése szóbeli számonkérése*

Ezen kedvezmények figyelembe vétele minden tantárgy számonkérésekor, illetve az érettségi vizsga során is."

A szülő a szakértői vélemény javaslata alapján német nyelvből az **írásbeli érettségi vizsga során számítógépes szövegszerkesztő program használatát kérte** a tagintézmény-vezetőnek intézett kérelmében.

Az Oktatási Hivatal állásfoglalása ebben az esetben a következő:

„A javítás során a középszintű írásbeli minden vizsgarész-összetevőjében csak a célzottan mért készséget kell értékelni. Így csak a II. Nyelvhelyesség és a IV. Íráskészség feladatsoroknál kell a helyesírást figyelembe venni az egyik rész-szempontként, pontozása a nyelvhelyességi illetve a nyelvtani értékeléshez kapcsolódik.

Javasoljuk, hogy az említett feladatsoroknál a javító tanár a vizsgadolgozatokban jelölje a helyesírási hibákat – függetlenül a számítógépes szövegszerkesztő program használatától –, hogy követhető legyen, hogyan érvényesül a felmentés az írásbeli dolgozatban, az értékelésnél (pontozásnál) azonban ne vegye figyelembe ezeket a hibákat. Ilyen módon teljesül a szakértői véleményben javasolt illetve az igazgató által határozatba foglalt mentesség a helyesírás értékelése alól."

XIX. Összegzés

Nagymértékben javíthatók lennének a tanulási nehézségek a csökkentett létszámú osztályokban. Segítséget jelenthetne esetleg a csoportbontás is.

Csoportbontással azonban több intézmény nem tud élni, ugyanis éppen ehhez hiányoznak az anyagai feltételek, hasonlóan anyagi problémák akadályozzák a szintén eredményesnek tartott tanórán kívüli foglalkozások szervezését.

Szükség lenne iskolapszichológusokra is, akik segítenék a tanárokat a problémáik megoldásában.

XX. Felhasznált szakirodalom

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről

2011. évi CLXXXVII. tv. a szakképzésről

Szekeres Ágota: A sajátos nevelési igényű (SNI) fiatalok lemorzsolódása

Marton Eszter, Papp Gabriella: Sajátos nevelési igényű tanulók, fiatalok a szakképzésben. Ajánlások szakképzők számára

Szakképzés | efiportál

Oktatási adatok, 2016/2017 - Központi Statisztikai Hivatal

Hol és hogyan tanul tovább, aki SNI-s? - Gyermekvilág, gyermekjog

Némethné Tóth Ágnes: Az inkluzív pedagógia didaktikai alapjai